

Perva stopnja bojo: posamesne komisije po deželi.

Druga stopnja je: vikši deželna komisija v Ljubljani.

Tretja stopnja je: ministerstvo na Dunaji.

Obširnost veliciga dela je taka, de zamoremo zadovoljni biti, če bo to delo v 3 létih popolnoma dognano.

Iz Stajarskiga.

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih družih narodskih reči).

(Konec.)

Naj mi bo pripušeno še zavolj pétja besedico pristaviti; in tiste učitelje práv lepo pohvaliti, ki se po vsi moči trudijo, pétje Slovincov na viši stopnjo povzdigniti. Nasproti pa tudi ne morem zamolčati, de je mnogo učiteljev v ti reči nemarnih in lenih, de si ravno nam je ukazano, de se ima vselej po šoli kaka pripravna pesmica zapéti. Slovenski jezik je za pétje kakor nalaš vstvarjen, in neoskrunjeni Slovenec rad prepéva; lepo pétje povzdigne duha, oveseli ranjeno serce in k omiki naroda veliko pripomore. Pregovor pravi: Tam rad ostani, kjer pojó, — hudobni pesem nimajo. —

Dragi! ni vse eno ne, če se vaši učenci deržijo, kakor de bi kisló repo ribali, ali pa če so brihtni in nedolžno veseli. Ni vse eno ne, če učitelj sam na koričivka ali pa če vsa cerkev poje. Kakó veselo je v cerkvi, kadar vsa množica poje, de bi jo le poslušal! Kakoršni pa so učitelji, takošno je pétje; zakaj na deželi imajo učitelji dolžnost ljudí v pétju vaditi, zató so se učili.

Na noge tedaj dragi moji! staro kopito več ne veljá, — naprej, naprej v vsih rečéh! Kdor roke križem derží, gré rakovo pot. Začeti pa moramo pri mladosti; tenjko šibico všibimo, kamor hočemo; star hrast se pa raji vlomi, kakor de bi se vkrenil.

Poleg te veselíce naj se pa tudi mili glas žalostnice zastran slovenskih šol zasliši. Že drugo šolsko léto svobode in enakopravnosti je pretéklo in še se bo tudi tretje porodilo; tode šolske knjige so še zmirej po starim kopitu, posebno v drugim klasu — zunaj polovice nemškiga, druge polovice pa ponemčaniga katehizma — sploh le nemške. Pri nas so sicer iskreni rodoljubni učitelji slovnico, pravopis, računstvo i. t. d. zraven nemškiga tudi v slovenskim jeziku učili, pa kér splošnih bukev ni, je vsaki v svoj rog trobil. Svobodo in enakopravnost smo tudi mi Slovenci hvaležno pozdravili, — vunder kaj bomo kakor mertvi pozabljeni?! — Kervave solzé je slovensko serce točilo, slišati neenakopravni glas: „A, kaj Slovenec se bo že nemškiga privadil!“ To bi bilo Slovenca zaterati in ga vstavi nasprot vničiti, kar nikakor ne bo šlo! Radi spoznamo, de nemškiga ne moremo popolnoma odvreči, in ga tudi nočemo zanemariti; pa vunder pregovor pravi: „Bog je sam sebi nar poprej brado vstvaril.“ Tudi vémo zapoved Gospodovo: „Ljubi bližnjiga kakor samiga sebe“; pa ravno to nam očitno kaže, de se moramo sami sebe tudi ljubiti. Pričakujemo tedaj po enakopravnosti za prihodnje léto potrebnih knjig, in pokazali bomo, de sonce bistriga uma Slovensko mladost ravno takó svitlo obseva kakor drugih narodov; desiravno nam Nemškutarji očitajo: slovenski učenec po 6 in še več lét prah po učilnicah pométa, pa še kakiga plačilniga lista i. t. d. ne zna skupej zbiti.“ Res je, nabijal se je po ptujim kopitu, ki ga ni zadosti umel, — po razumljivi slovenšini se pa učil ni. Hinc illae lacrymae!

Nar bolj pa mora raniti slovensko serce, ako se le še kaplica slovenske kerví po njegovih žilah giblje, de se Slovenci clo med seboj zediniti ne morejo; vsaka pest ljudí (poglejmo le na Istrijo in Gorico) hoče svojo kronico imeti, vsaka hčERICA se od svoje matere

ločiti, in raji mačaham svoje roke podá, kakor na sladkim maternim sercu počivati. Če bi se vse slovenske hčere, kakor nekda j njih slovenske matere oklenile, in jo združene z eno krono ovenčale, kakó slavno bi slovela močna Slovenija v sercu mogočne Avstrije; na razkropljene slovenske kronice bojo pa krone drugih dežel — bati se je — zasmehovaje pogledovale.

J. Virk.

Novičar iz Ljubljane.

V sredo ob enajstih dopoldne je dvakrat vstrelil čuvaj na gradu in s trobilam naznanje dal, de v Krakovim gorí. Berž je letélo veliko ljudí in 6 brizgel na pomoč, ki so obvarovali, de je — hvala Bogú — le strešje ene same hiše pogorélo. Sreča je bila, de ni bilo nič vétra, pa vode dovelj, in de so hiše z opéko (ceglam) krite. — Pri ti priložnosti povémo, de po hudim ognji v Krakovim, ki je bil v nedeljo 29. maliga travna v létu 1798 popoldne ob tréh, pri katerim je 32 hiš pogorelo, 16 pa so jih odkrili, de ni oginj še delj segel, so začéli v Krakovim pervikrat hiše z opéko pokrivati, in de perva hiša je v Krakovim 16. dan veliciga travna 1798. léta z opéko pokrita bila „v dober izgled za druge, kaj imajo storiti.“ Takó beremo v 39. listu Vodnikovih Novíc 1798. Lepo je brati, kakó je rajnki Vodnik takrat Krakovčane opominal; Krakovčanje so ga bogali in imajo zdej hiše z opéko pokrite. Kar je pa Vodnik takrat Krakovčanam na serce govoril, veljá še dan današnji drugim hišnim gospodarjem, ki nočejo spoznati potrebe varnih pobištev. Téle so Vodnikove besede: „Nobeden ne čakaj, de mu bo voda sama z nebes doli tékla, kader bo gorélo, kér je vsak v stanu lahko poprej pomagati. Lés, slama in seno rado gorí, kamen in ilovca se ne vnameta. Ako bi jez imel hišo postaviti, bi jo popolnoma ognja varno naredil, de bi ravno imel na posodo iskati; boljši je za obstoječe reči dolg storiti; pridna roka bo v malim času kredó pobrisala; potlej pa dolgo vživala sadje svojiga truda.“ — Ptujci, ki jih železnica pogostama v Ljubljano vozi, so že začéli po mnogih časopisih krajnsko deželo popisovati. Lepe kraje vsi zlo hvalijo; unidan je pisal nekdo v Dunajskim časopisu mnogo lepih reči od Krajncov, pa hudo je zabavljaj, de po kmečkih hišah ni skorej nič dimnikov vidil. Mož je resnico govoril. Kolikrat so že Novíce opominovale, de naj bi kmetje téh malih stroškov ne pogledali in si dimnike napravili zavoljo varnosti ognja, in snažnosti hiš. Pa naši kmetje nemorejo zapustiti te ajdovske šege! — Če Ljubljanski dopisniki v Gracarci in v Lloydú nimajo kaj zabavljati ali se s čem prepirati, ne véjo družiga nič pisati. Nobena dežela nima taci h nevmirljivih žolčnikov! Ni davnej kar se je spet nek tak pisac spravil v dolgim dolgim sostavku čez gosp. Kronberga, ki je v Ljubljanskim nemškim časopisu s spodobno besedo pretresel nemško Teržiško pevsko družbo, ko je koledovala v Bledu. Oj, ubogi prejemniki Gracarce, ki morate za take prazne kvante dragi denar plačevati!! Komú nek je mar: ali pôje neka kopíca v Teržiču nemške ali slovenske pesmi? Nam so pravi Teržičanje rékli, „de oni nimajo časa se s prepevanjem pečati, in po svetu koledovat hoditi, kér jim — hvala Bogú — obertnija in kupčija dovelj opraviti daste; de tedaj ni po pravici, če kdo zató Teržičane sploh očita in celi Teržič v en koš s tisto družbico vreči hoče, ki ima nedolžno veselje „Was ist des Deutschen Vaterland“ prepevati.“ Nej vsak pôje, kar mu je drago, če le družimu stem nalaš ne nagaja. Zakaj de pa ravno Teržiška družbica na slovenski zemlji samo nemške pesmi pôje, nam ni znano, in nas tudi zvediti ne mika; to pa vémo, de „Kje dom je moj?“ je tavžentkrat lepši, kakor „Was ist des Deutschen Vaterland“,

čeravno je bila takrat v Bledu „auf ollgemeines Ver-longen“ zbrane množice prepevana. — Te dni smo do-bili v Ljubljano tudi Jurčeto v popis Ljubljanskih ve-selic ob dnevu, ko se je vožnja po železnici začela. Med povabljenimi gostmi je bil tudi Jurče (Hans Jörgel) iz Dunaja, ki Ljubljančane in sploh Krajnce takó hvali, de bo po tem popisu marsikteri Dunajčan veselje dobil Ljubljano obiskati. Drugo pot bomo kaj več od tega po-pisa povedali. — V četrtek dopoldne je bilo praznova-nje godú našiga presvitliga cesarja Franca z veliko sv. mašo, ki so jo knezo-škof v stolni cerkvi péli. — Gosp. Dr. Kleemann, profesor občne zgodovine in lat. filologije, je vodja Ljubljanskiga gimnazija, ki po novi napravi zdej tudi 7. in 8. šolo obseže, izvoljen. Po-prejšnji gimnazijalni vodja, gosp. Rebič je tedaj od tega opravilstva odstopil in sicer z veliko pohvalo, ktero mu je za njegove zasluge minister úka na znanje dal. Čeravno opravilstvo šolskih vodjev po sedanjih novih postavah takó obširno ni, kakor je poprej bilo, kéri imajo zdej vsi profesorji skupej v tem govoriti, zamore vodja vender z razodenjem živih potreb sedanjiga časa in z nasvetovanjem dobrih šolskih popráv in napráv, ki so za deželo potrebne, veliko pripomagati k napredku šol-skiga podúka. Vsih šolskih prijatlov oči so tedaj zdej obrnjene na noviga gosp. vodja in njegovo obnašanje. Tudi solgimnazijalni profesorji po novi napravi nekoliko pre-menili svoje poprejšnje učilištvá. Sploh so se začele šole v pondeljik. — V normalnih klasih bo létas še vse takó, kakor je lani bilo, kéri ni še nič novih bukev. — 4. bataljon našiga domačiga regimenta pride iz Blatniga Jezera iz Ogerskiga, v Ljubljano domú. — Kakor se sliši, želi gosp. minister Bach, de se imajo nove ce-sarske gospóske že ob novim létu vstanoviti; za to je na vse sedanje deželne poglavarstva, tedej tudi v Ljubljano, povélje šlo, to naprávo na vso moč pospešiti. — Prijatlam domačiga jezika oznanimo novico, de naša izverstna igravka, gospodična Vesel, rojena Ilirka, se uči ravno zdej slovečo poezijo Koseskiga „Pe-sem od verliga možá“ (iz nemškiga po Bürgerju: Das Lied von braven Manne), s ktero bo te dni v Lju-bljanskim gledišu domorodce razveselila.

Novičar iz mnogih krajev.

Na Ogerskim je zdej vse vojske popolnoma ko-nec. Pogodbe, po katerih se je armada v Komornu pod-vèrgla, so: vsi armadi je prosti odhod iz terdnjave pripušén, tode brez orožja; oficirjem ostanejo mèci; — nihče ne zapade sòdbi, — popotni listi (pòsi) v vnanje dežele se dajo vsim, ki se o 30 dnéh za-nje oglašé; — za pobotanje vsiga dolgá, ki ga je puntarska armada storila, plača avstrijska vlada 500,000 gold. v bank-notih, — za invalide in bolnike puntarske armade se bo skerbélo; — oséбно premoženje vsakímu ostane. — Naša vlada tolikanj lože gori omenjenih 500,000 gold. plača, kéri je v terdnjavi neizrečeno veliko žita in družiga ži-veža najdla, in ker je puntarska armada v terdnjavi vse zidovje, ki poprej ni bilo dodelano, v popolnoma dober stan djala. — Od ogerskiga generala Bema, Dem-binskiga in še 25 družih begúnov, ki so k Turkam bežali, se pripoveduje, de so v Carigradu k Turški véri prestopili, de ne pridejo v roke avstrijski ali rusov-ski vladi. Od Košuta se sliši, de je še v Vidinu, in de je bil unidan od nekiga svojih tovaršev popolnoma okraden, ki je po tem pobegnil. — Od Ogerske krone sv. Štefana se še nič ne vé, kje de je. Pravijo, de je v nekim kraji skrita, za kateriga le Košut, Dem-binski, in nekdanji madžarski minister Horvat véjo. — Turški cesar se še zmirej brani, glavarje ogerskiga punta, ki so na Turško bežali, avstrijski ali rusovski

vladi izdati; angležka in francoska poslanca ga posebno podpirata v ti zoperstavi. Vunder se sliši, de iz teh navskriž misel ne bo nič hudiga, kéri se bo Turški ce-sar saj toliko vdal, de bo begúnam ukazal, Turško za-pustiti in se kam drúgam podati. — Oče papež so bili že 29. kimovca namenjeni, se v Rim preséliti, pa se še nič ne sliši, de bi se bilo zgodilo. Francoska arma-da bo iz Rimskiga domú šla, in le kar je še Spanjške v Rimu, bo ondi ostala. Vsi vojaki, ki so se na Rim-skim za Papeža zoper puntarje vojskovali, boje dobili svetinjo v spominek, na kateri bo (v latinskim jeziku) tale napis: „Piji IX. P. V. ki je bil z družnim katolj-škim orožjem spet na svoj sedež posajén v letu 1849.“ — Nekteri časopisi pišejo, de je bil nekdo vdinjan, 17. dan pretečeniga mesca papeza in Napolitanskiga kra-lja v Napolitanskim poglavitnim mestu umoriti, — pa grozoviti sklép je hudodelcam spodletel. — V Franko-brodu se pobijajo vojaki med seboj; 3-krat v enim tednju so bili unidan poboji; Bavarci, Frankobrodčanje in Avstrijanci deržé skupej zoper Prajse. Lepa nem-ška edinost! — Sliši se, de 10. dan tega mesca gré Radecki nazaj v Milano. — Prostovoljno posojilo, ktero je naš minister denarstva vpeljal, se takó naraša, de je že v samim našim cesarstvu čez 68 milijonov skupej; kar očitno kaže, de zaupanje do avstrijsanske de-narnice je zmirej večí. — Cesar so dovolili napravo gôr-skih sodníc za Štajarsko v Gradcu, Celji, Leobnu, — za Korosko v Celjovcu, — za Krajnsko v Ljubljani. — Naš rojak Dr. Fr. Močnik, ki je dozdej profesor mate-matike v Lvovu bil, pride za profesorja matematike v Ho-lomuc. — Prof. Fúster se misli iz Londona v Ameriko (Ney-York) preseliti. — Zmirej več prič se glasí, de je vse čisto zlagano, kar se je zoper Dr. Riegerja iz Pariza natolcevalo v Oest. Korespondentu in v Lloyd-u. — 8. dan kimovca so poslali visoko častiti Lavantinski knez in škof na vse svoje duhovne pastirski list, v katerim jih spodbadajo z gorko besedo k napravi katoljških družb, ki se jim sedanji čas zlo potrebne zdé. — Nek bogatín, ki je unidan v Parizu na koleri umerl, je v svojim testamentu 100,000 gold. tistimu zapustil, ki gotovo zdravílo zoper kolero znajde. Homeopatikarji na noge! 100,000 je lepa šumica. — V Terstu je umerlo dosihmal 847 ljudi na koleri; v Ljubljani že tudi kakih 20.

Resnična prigodba.

V Ljubljano prinese neka ženska mnogih rečí na prodaj, med družimi tudi en lonec masla, ki je nar menj 4 verče deržal. Ko že vse poprodá, tudi to maslo pro-daja, pa ga prodati ne more. Potem gré k neki gospo-dinji v šolskih ulicah dva goldinarja izposoditi, ki ju je imela po svoji izreki zlo potrebno; zastavi maslo, obljubi drugi teržni dan priti, denarje poverniti, in maslo spet nazaj vzeti. Dobra gospodinja se da po dolgi pro-šnji pregovoriti, ji podá dva goldinarja, in shrani maslo. Ko prvi teržni dan pride, prodajavke masla ni; drugi, tretji teržni dan jo zaupljivo pričakuje, ali žena le ne pride. Zdaj še le si misli gospodinja, ki je dva goldi-narja posodila: „pač sim dobra, de takó velik lonec masla za letá denár dobím.“ Še vedno si ne upa masla načeti; kéri pa ženska od nikodar ne pride, ga vender le načné. Pa kaj se zgodi? Komaj žlico za dva dobra pèrsta v maslo zabode, jemnasta! polovico péska z ma-slam zagradi. Goljufica je namreč v pisker drobniga peska nasula, po verhu le malo masla vlila, de je bilo samo maslo viditi. Za 2 gold. je gospodinja péska ku-pila. — Gospodinje varite se, de ne kupite mačke v žaklji!

Današnjimu listu je pridjan 37. dokladni list.